

A10274W1

FIRST PUBLIC EXAMINATION

PRELIMINARY EXAMINATION IN ORIENTAL STUDIES

SANSKRIT

M.PHIL. QUALIFYING EXAMINATION

CLASSICAL INDIAN RELIGIONS

Paper I: PRESCRIBED TEXTS

Monday 22 June 2015, 9:30 a.m. to 12:30 p.m.

TRINITY TERM 2015

Answer all the questions.

Do not turn over until told you may do so.

Photocopied texts are provided with this paper. References in Questions 1-3 are to Lanman's *Sanskrit Reader*.

1. Translate into English p. 5 line 17 to p. 6 line 6. Parse and comment on the following: *vacaḥ* (l. 17), *āgacchato* (l. 22), *pratyabhāṣata* (l.1), and *pṛthivyām* (l. 4).
2. Translate into English p. 19 lines 11-21. Parse and comment on the following: *mahākulasambhūtā* (l. 12), *phalavatī* (l. 14), *kariṣyāmi* (l. 18-19), and *satām* (l. 21).
3. Translate into English p. 31 line 19 to p. 32 line 9. Parse and comment on the following: *nivasataḥ* (l. 19), *tyajyatām* (l. 2), *sasarpe* (l. 5), and *vigrahītum* (l. 8).
4. Translate into English *Bhagavadgītā* II verses 23-28. Scan verse 23 and identify its metre.
5. Translate into English *Bhagavadgītā* XI, verses 4-9. Parse and comment on the following *manyase* (v. 4a), *nānāvarṇākṛtīni* (v. 5d), *svacakṣuṣā* (v. 8b), *darśayāmāsa* (v. 9c).

1. नारदस्य वचः श्रुत्वा पप्रच्छ वलवृत्रहा ।
 धर्मज्ञाः पृथिवीपालास् त्यक्तजीवितयोधिनः ॥१६॥
 शस्त्रेण निधनं काले ये गच्छन्त्य अपराङ्मुखाः ।
 20 अयं लोको ऽक्षयस् तेषां यथैव मम कामधुक् ॥१७॥
 क्व नु ते क्षत्रियाः शूरा न हि पश्यामि तान् अहम् ।
 आगच्छतो महीपालान् दयितान् अतिथीन् मम ॥१८॥
 एवम् उक्तस् तु शक्रेण नारदः प्रत्यभाषत ।
 शृणु मे मघवन् येन न दृश्यन्ते महीक्षितः ॥१९॥
 विदर्भराज्ञो दुहिता दमयन्तीति विश्रुता ।
 रूपेण समतिक्रान्ता पृथिव्यां सर्वयोषितः ॥२०॥
 5 तस्याः स्वयंवरः शक्र भविता नचिराद् इव ।
 तत्र गच्छन्ति राजानो राजपुत्राश् च सर्वशः ॥२१॥

2. अचान्तरे विष्णुशर्मनामा महापरिडतः सकलनीतिशास्त्रतत्त्व-
 ज्ञो बृहस्पतिरिवाब्रवीत् । देवमहाकुलसंभूता एते राजपुत्राः ।
 तन्मया नीतिं ग्राहयितुं शक्यन्ते ।
 यतः । नाद्रव्ये निहिता का चित्क्रिया फलवती भवेत् ।
 15 न व्यापारशक्तेनापि श्रुकवत्पाठ्यते वक्ता ॥
 अन्यच्च । अस्मिंस्तु निर्गुणं गोत्रे नापत्यमुपजायते ।
 आकरे पद्मरागाणां जन्म काचमणेः कुतः ॥
 अतो ऽहं षण्मासाभ्यन्तरे तव पुत्रानीतिशास्त्राभिज्ञान्करि-
 ष्यामि । राजा सविनयं पुनरुवाच ।
 20 कीटो ऽपि सुमनःसङ्गादारोहति सतां शिरः ।
 अश्मापि याति देवत्वं महद्भिः सुप्रतिष्ठितः ॥

3. कस्मिंश्चित्तरौ वायसदंपती निवसतः । तयोश्चापत्यानि त-
 रूकोटरावस्थितकृष्णसर्पेण खादितानि । ततः पुनर्गर्भवती वा-
 यसी ब्रूते । स्वामिन् । त्यज्यतामयं तरुः । अत्र यावत्कृष्णस-
 र्पेस्तावदावयोः संततिः कदा चिदपि न भविष्यति । यतः ।
 दुष्टा भार्या शठं मित्रं भृत्यश्चोत्तरदायकः ।
 5 ससर्पे च गृहे वासो मृत्युरेव न संशयः ॥
 वायसो ब्रूते । प्रिये । न भेतव्यम् । वारं वारं मयैतस्य महा-
 पराधः सोढः । इदानीं पुनर्न क्षन्तव्यः । वायस्याह । कथमनेन
 बलवता कृष्णसर्पेण सार्धं भवान्विग्रहीतुं समर्थः । वायसो ब्रू-
 ते । अलमनया चिन्तया । यतः ।

4. नैनं छिन्दन्ति शस्त्राणि नैनं दहति पावकः ।
 न चैनं क्लेदयन्त्यापो न शोषयति मारुतः ॥ २३
 अच्छेद्योऽयमदाह्योऽयमक्लेद्योऽशोष्य एव च ।
 नित्यः सर्वगतः स्थाणुरचलोऽयं सनातनः ॥ २४
 अव्यक्तोऽयमचिन्त्योऽयमविकार्योऽयमुच्यते ।
 तस्मादेवं विदित्वैनं नानुशोचितुमर्हसि ॥ २५
 अथ चैनं नित्यजातं नित्यं वा मन्यसे मृतम् ।
 तथापि त्वं महाबाहो नैनं शोचितुमर्हसि ॥ २६
 जातस्य हि ध्रुवो मृत्युर्ध्रुवं जन्म मृतस्य च ।
 तस्मादपरिहार्येऽर्थे न त्वं शोचितुमर्हसि ॥ २७
 अव्यक्तादीनि भूतानि व्यक्तमध्यानि भारत ।
 अव्यक्तनिधनान्येव तत्र का परिदेवना ॥ २८

5. मन्यसे यदि तच्छक्यं मया द्रष्टुमिति प्रभो ।
 योगेश्वर ततो मे त्वं दर्शयात्मानमव्ययम् ॥ ४
 पश्य मे पार्थ रूपाणि शतशोऽथ सहस्रशः ।
 नानाविधानि दिव्यानि नानावर्णाकृतीनि च ॥ ५
 पश्यादित्यान्वसृजुद्रानश्विनौ मरुतस्तथा ।
 बहून्यदृष्टपूर्वाणि पश्याश्चर्याणि भारत ॥ ६
 इहैकस्थं जगत्कृत्स्नं पश्याद्य सचराचरम् ।
 मम देहे गुडाकेश यच्चान्यद्रष्टुमिच्छसि ॥ ७
 न तु मां शक्यसे द्रष्टुमनेनैव स्वचक्षुषा ।
 दिव्यं ददामि ते चक्षुः पश्य मे योगमैश्वरम् ॥ ८

संजय उवाच ।

एवमुक्त्वा ततो राजन्महायोगेश्वरो हरिः ।
 दर्शयामास पार्थाय परमं रूपमैश्वरम् ॥ ९